

Od redakcji

Tom piętnasty *Linguistica Copernicana* zawiera 19 artykułów, tematycznie i językowo różnych. Pierwsze dwa to studia z zakresu teorii języka i metodologii językoznawstwa, dziewięć kolejnych łączy w sobie zagadnienia gramatyki i semantyki. Dotyczą one nie tylko polszczyzny, ale również innych języków słowiańskich (macedońskiego, czeskiego, rosyjskiego), a także szwedzkiego oraz języka xhosa z afrykańskiej rodziny bantu. Dwa następne artykuły, leksykologiczne, są poświęcone polskiej terminologii medycznej (w ujęciu diachronicznym) i prawniczej (polskiej i niemieckiej). Jeden artykuł stanowi wprowadzenie do grafemiki, a dwa kolejne to studia z zakresu fonetyki rosyjskiej i polskiej (w zabytku albańskim). Tom zamykają trzy prace z zakresu szeroko rozumianej lingwistyki tekstu, dwie ostatnie dotyczą struktury utworów literackich.

Andrzej Bogusławski nawiązuje do wysuniętego przez Jerzego Pogonowskiego pojęcia *stałej lingwistycznej* (per analogiam do dobrze znanej *stałej logicznej*) i rozważa możliwość jego reprezentacji za pomocą frazy ‘wiesz, o czym mówię’, w wypadku bazowych, informacyjnych wypowiedzi asertorycznych. *Stala lingwistyczna* w postaci tej frazy towarzyszy według autora z góry „wszelkim reprezentacjom semantycznym i nie powinna już być w nich osobno powtarzana”.

Piotr Stalmaszczyk, przyjmując istnienie w językoznawstwie trzech paradygmatów, formalnego, mentalistycznego i komunikacyjnego, omawia kontekst historyczny powstania generatywizmu i uzasadnia, że w historycznym rozwoju myśli generatywnej Noama Chomsky’ego doszło do zmiany paradygmatu formalnego na mentalistyczny.

Następnie publikujemy dwa artykuły Zuzanny Topolińskiej, pierwszy poświęcony jest miejscu słowotwórstwa w gramatyce, a drugi *singulariom tantum*. Autorka, ujmując słowotwórstwo jako system środków formalnych słu-

żących do tworzenia nowych leksemów i wzbogacania inwentarza kategorii semantyczno-leksykalnych, wyraża pogląd, że w gramatyce o podstawach semantycznych słowotwórstwo powinno być skorelowane z klasyfikacją semantyczną predykatów i pojmowane jako analiza kategorii leksykalnych zawierających odpowiednie wykładniki formalne. Z kolei w drugim artykule autorka, rozważając problem miejsca *singulariów tantum* w opisie gramatycznym języków słowiańskich, podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, dlaczego pol. *każdy*, operator kwantyfikacji referencyjnej, nie ma form liczby mnogiej.

Magda Ševčíková i Jarmila Panevová, na tle rozważań nad aspektem jako kategorią gramatyczną i leksykalną w językach słowiańskich, zwłaszcza czeskim, polskim i rosyjskim, omawiają zmiany aspektowe powstałe w wyniku derywacji czasowników od innych czasowników we współczesnym języku czeskim.

Przedmiotem analizy składniowej i semantycznej Anny Kisiel jest ciąg *jak na* wprowadzający trzy możliwe kontynuacje: (a) wyrażenia odsyłające do typu, (b) wyrażenia budujące porównanie oraz (c) tzw. wyrażenia abstrakcyjne. Badania autorki wykazały, że sekwencje (a) i (c) przeszły drogę leksykalizacji, choć w wypadku (c) niezakończoną, a sekwencja (b) pozostała konstrukcją syntaktyczną. Aleksandra Domogała analizuje strukturę tematyczno-rematyczną i strukturę predykatowo-argumentową zdań konstytuowanych przez leksykalną jednostkę języka *ktoś₁ spoliczkował kogoś₂*, proponując jej reprezentację semantyczną. Joanna Wołoszyn przedstawia opis właściwości składniowych i znaczeniowych leksykalnej jednostki języka *coś_x skłoniło kogoś do czegoś_y*, i proponuje jej eksplikację semantyczną.

Marcin Podlaski, na tle opozycji przypadków gramatycznych i konkretnych Jerzego Kuryłowicza, bada zmiany funkcji semantycznych północno-słowiańskiego datiwu. Autor koncentruje uwagę na analizie kontekstów form celownika w wybranych zabytkach staro- i średniopolskich oraz staroruskich; przedmiot rozważań stanowią *dativus commodi / incommodi*, *dativus possessivus*, *dativus finalis*, *dativus ethicus*.

Ewa Data-Bukowska analizuje na podstawie danych internetowych konstrukcje nieosobowe z zaimkiem trzeciej osoby liczby mnogiej w języku szwedzkim, mające rozmytą referencję, i porównuje je z opisami znaczeń i referencji tych konstrukcji w gramatykach szwedzkich (na tle typologicznym).

Alexander Andrason przedstawia analizę kognitywną szeregowych konstrukcji czasownikowych z formami gramatycznymi *be* w języku xhosa, urzędowym języku RPA (należącym do grupy nguni, z rodziny bantu), na tle typologicznym.

Lucyna Agnieszka Jankowiak, na podstawie analizy szeregów synonimicznych (dotyczących nazw chorób) w słownikach terminologii lekarskiej, omawia zmiany w zakresie polskiej terminologii medycznej przełomu XIX i XX wieku, stawiając hipotezę, iż polegają one m.in. na eliminowaniu (wychodzeniu z użycia) jednostek synonimicznych. Joanna Woźniak omawia wybrane relacje składniowe i semantyczne zachodzące między komponentami terminów wielowyrazowych (złożonych) z zakresu prawa w języku polskim i niemieckim.

Aleksandra Smoczyńska, na tle charakterystyki grafemiki jako dyscypliny językoznawczej, jej przedmiotu, jednostek, narzędzi, metod badawczych oraz historii rozwoju, omawia dwa główne systemy pisma, fonograficzne i ideograficzne, a także ich wewnętrzne podziały. Autorka rozważa ponadto perspektywy badań w zakresie grafemiki.

Tatiana Zinowjewa przedstawia wyniki badań nad ewolucją wymowy końcowych zbitek spółgłoskowych z sonantami we współczesnym języku rosyjskim, korygując wcześniejsze poglądy na temat statusu fonemicznego wstawek samogłoskowych w takich zbitkach. Artur Karasiński i Irena Sawicka przedstawiają wstępną analizę fonetyczną 350 wyrazów polskich zamieszczonych w tzw. Zeszycie Szymona Kazanxhin, zabytku albańskim z pierwszej połowy XIX wieku (przechowywanym w Albańskim Archiwum Państwowym w Tiranie), zapisanym w dialekcie Elbasanu tzw. alfabetem Teodora.

Anna Kapuścińska rozważa pojęcie gatunku tekstu-obrazu z punktu widzenia lingwistyki tekstu i semiotyki, odwołując się do odpowiednich przykładów tekstów medialnych. Gennadij Zeldowicz, przyjmując założenie o dwudzielności utworu lirycznego i rozróżniając jego część główną, ujawniającą świadomość autora, oraz tło, tzw. część empiryczną, przedstawia wyniki analizy pięćdziesięciu utworów lirycznych poetów rosyjskich XX wieku, posługując się aparatem semantyki tekstu, m.in. pojęciami presupozycji i asercji. Przedmiotem artykułu Katarzyny Wołowskiej jest wartościowanie kontekstowe wykluczających się treści, reprezentowanych przez sememy 'ojciec' i 'syn' w *Trans-Atlantyku* Witolda Gombrowicza, w świetle metodologii semantyki mikrostrukturalnej i interpretacyjnej (zwłaszcza F. Rastiera). Au-

torka traktuje sememy jako elementy sieci relacji zarówno paradygmatycznych, jak i syntagmatycznych. Opozycje semantyczne sememów w tekście służą realizacji celów artystycznych pisarza.

Szanownym Państwu Recenzentom wydawniczym uprzejmie dziękuję za wnikliwą ocenę artykułów i uwagi krytyczne.

*

Dnia 17 grudnia 2017 roku w Rawdon, w Kanadzie, odeszła od nas na zawsze w wieku 98 lat **Irena Bellert** (z domu Zieleniewska), anglistka, wybitny teoretyk języka (zwłaszcza w zakresie lingwistyki formalnej) i metodolog językoznawstwa, docent w Zakładzie Lingwistyki Formalnej Uniwersytetu Warszawskiego, profesor Uniwersytetu McGill w Montrealu. Wspomnienie o Irenie Bellert autorstwa Andrzeja Bogusławskiego otwiera niniejszy tom.

Dnia 24 grudnia 2017 roku zmarł nagle w Moskwie, w wieku 82 lat, **Andriej Anatoliewicz Zalizniak**, profesor w Instytucie Słowianoznawstwa Rosyjskiej Akademii Nauk, członek RAN, jeden z najwybitniejszych i najwszechstronniejszych współczesnych językoznawców rosyjskich, erudyta, autor licznych prac z zakresu teoretycznych podstaw gramatyki i leksykografii, a także językoznawstwa rosyjskiego, typologicznego, historyczno-porównawczego i paleografii. Publikujemy wspomnienie o nim autorstwa Piotra Sobotki.

Dnia 4 sierpnia 2018 roku zmarł w wieku 104 lat, w Oakville, w Kanadzie, **Leon Zawadowski**, romanista, wybitny teoretyk języka i metodolog lingwistyki, profesor językoznawstwa ogólnego na Uniwersytecie Wrocławskim, od 1969 roku na uniwersytecie w Ontario. W setną rocznicę urodzin Leona Zawadowskiego jego zasługi dla językoznawstwa omówił Andrzej Bogusławski (*Linguistica Copernicana* 11, 2014).

Z głębokim żalem i smutkiem żegnamy wybitnych językoznawców o światowej renomie.

Maciej Grochowski